

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 6 Issue 1, p. 1245-1261, January 2013

**GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK ve PSİKOLOJİK
DANIŞMANLIK BÖLÜMÜ ve DİĞER BÖLÜM
ÖĞRENCİLERİNİN DEĞER EĞİLİMLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI***

*THE COMPARISON OF VALUE ORIENTATION OF STUDENTS IN
PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE AND OTHER
DEPARTMENTS OF GAZİ FACULTY OF EDUCATION*

Öğrt. Gör. Dr. Safiye SARICI BULUT

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ABD

Abstract

Value, one of the underlying causes of behaviors and motivational processes determine the content of human behaviors. It is important for undergraduate students to acquire both an academic education and values of for their career in the process of getting prepared for their careers. In this context, the aim of this study is to investigate the value orientation of students in the department of Psychological Counseling and Guidance in Gazi Faculty of Education, also to investigate their values in terms of different variables and to compare their values with those of students from different departments.

---

* Bu araştırma 13-15 Eylül 2012 tarihleri arasında ODTÜ tarafından düzenlenen Uygulamalı Eğitim Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

One hundred sixty seven students from the department of Psychological Counseling and Guidance and 290 students from other departments participated in the study. Schwartz Value Inventory adapted by Kuşdil and Kağıtçıbaşı, personal information and value expression forms were utilized as data collection tools. In this study which was based on survey model, qualitative and quantitative data collection tools were used.

The results showed that it was found that stimulation tendencies of 1st and 3rd grade students were lower than those in 4th grade. Additionally, it was revealed that power, achievement, stimulation, self-direction and universalism tendencies of students from other departments were higher than the same tendencies of Psychological Counseling and Guidance department students. Lastly, open ended questions are utilized in order to find out the values perceived as important by students and answers to those questions were analyzed.

Key Words: University students, value, class level, socio-economic level, gender.

Öz

Davranışların altında yatan nedenlerden ve motivasyonel süreçlerden birisi olarak değerler, insan davranışının içeriğini belirlemektedir. Üniversite öğrencilerinin mesleklerine hazırlandıkları süreçte, mesleğin gerektirdiği akademik eğitimin yanı sıra mesleğin gerektirdiği değerleri de kazanmaları önemlidir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı, Gazi Eğitim Fakültesi rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin değer yönelimlerinin ortaya konulması, farklı değişkenler açısından incelenmesi ve Eğitim Fakültesindeki diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin değer yönelimleriyle karşılaştırılmasıdır.

Araştırmaya rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde farklı sınıflarda öğrenim görmekte olan 167, diğer bölümlerde (okul öncesi öğretmenliği, zihin engelliler öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, tarih öğretmenliği) öğrenim görmekte olan 290 öğrenci katılmıştır. Veri toplama araçları olarak, Kuşdil ve Kağıtçıbaşı tarafından uyarlanan Schwartz Değerler Listesi, araştırmacı tarafından hazırlanan cinsiyetlerini, bölümlerini, sınıflarını, anne ve babalarının eğitim durumlarını yazdıkları ve hayatlarına yön veren beş tane değer ifadesinin açık uçlu olarak sorulduğu bir anket formu kullanılmıştır. Tarama modelinin esas alındığı bu araştırmada nitel ve nicel veri toplama araçları kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin uyarılım eğilimlerinin 4. sınıf öğrencilerin uyarılım eğilimlerinden daha düşük olduğu, PDR öğrencisi olmayanların güç, başarı, uyarılım, özyönelim ve evrenselcilik eğilimleri PDR öğrencilerinin aynı eğilimlerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışmada

öğrencilerin önemli gördükleri değerleri tespit etmek için onlara açık uçlu sorular sorulmuş ve cevapları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, değer, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet.

Giriş

Bireyde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecine eğitim (Kuzgun, 2008:1), denilirken bu süreçten geçen insanların farklılaşması beklenir. Bu farklılaşma bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir (Fidan ve Erden, 1992:12). Süreci gerçekleştiren mimarların yani öğretmenlerin, eğitimin kişisel, mesleki ve toplumsal boyutlarını dikkate alarak öğrencilerini bir bütün olarak (zihinsel, sosyal, psikolojik, ahlaki ve duygusal) eğitmeleri (Bacanlı, 2005:5) için onları sadece bilişsel yönden geliştirmeleri yeterli olmayacaktır.

Bu boyuttaki eksiklik özellikle son zamanlarda ülkemizde ve yurt dışında daha fazla üzerinde durulmakta olan değer gibi kavramların ele alınmasıyla giderilmeye çalışılmaktadır. Değerler, karar verirken seçenekler arasından hangisine yöneleceğimize, davranışları ve olayları önem sırasına koymamıza yardım eden kavramlar takımı (Kuzgun, 2009:63), ulaşmayı istediğimiz hedeflere ve ideallere attığımız önem (Pişkin, 2011:59) şeklinde ifade edilmektedir. Değer; arzu edilen, ilgi ve ihtiyaç duyulan şeydir. Kavramsal olarak, "olması gerekeni" ifade eder (Bolay, 2007:60). Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü (Akalin ve diğerleri, 2005:483) şeklinde tanımlanan değer; Eski Yunancada aksia ile "öğreti" anlamına gelen logos'tan türetilmiştir (Ulaş, Güçlü, Uzun, Yolsal, 2002:336). Değerler kültürel normlarla ilgilidir fakat normlardan daha evrensel ve soyuttur (FrauzanFar, Meimar, Tagupour, 2012:183).

Hayata bakış açımızı ve amaçlarımızı belirleyen, aldığımız kararları etkileyen, inançlarımızı yansıtan ve prensiplerimizi oluşturan değer tercihleri (Aktepe ve Yel, 2009:608) ile pek çok konuda hükümler veririz (Güngör, 1998:27). Tavrı ve hareketler, eylemler, duygular, fikirler, vasıflar, kişiler ve gruplar, amaçlar ve araçlar, tümü ile her şey toplum hayatında değerlere göre mukayese olunur (Dönmezer, 1984:253) ve insanların davranışsal karar ve tutumlarını tahmin etme ve anlamada değer önceliklerinin önemli bir rolü vardır (Myyry, 2008:549).

Değerlerin kaynağı dine veya başka bir otoriteye dayandırılmakla birlikte

(Aydın, 2006:1), değerleri oluşturan kavramlarda, bireysel ve toplumsal duygulardan, coşkulardan kaynaklanan öğeler bulunmaktadır (Köknel, 2007:21). Değerler bir anlamda, çoğunlukla göreceli olarak sabit, sosyalleşmenin yansıması olan bireysel tercihler şeklinde ifade edilebilirler (Schwartz ve Bilsky, 1994).

İnsanda değerlerin gelişimi doğumundan itibaren bir süreç izler. İyi ve kötü fikirleri doğrudan doğruya haz ve üzüntü duygularına bağlı bulunan yeni doğmuş çocuk (Montagu, 2005:31), soyut zekasının gelişim oranıyla birlikte içinde bulunduğu, önce ailesinin sonra toplumun ve diğer toplumların değerlerini çeşitli öğrenme yöntemleriyle (bilişsel, davranışçı ve sosyal öğrenme vs) içselleştirir. Ana-babanın değerlerinin toplumsal değerleri yansıtmasıyla birlikte, bu değerler toplumsal değerlere kıyasla çocuk üzerinde daha etkilidir (Kağıtçıbaşı, 2000:58). Kohn (1969, akt. Kağıtçıbaşı, 2000:59), ana-baba değerleriyle sosyal sınıfa bağlı iş rollerini açıklayan çalışmasında, orta sınıfta özerklik ve kendini idare etmenin çocuğun sosyalleşmesini desteklediğini, çünkü orta sınıfın yaptığı işlerde bireysel karar vermenin gerekli olduğunu; işçi sınıfındaki ana-babaların ise, itaat ve uyuma değer verdiğini, çünkü işçi sınıfın yaptığı işlerde bunların daha işlevsel olduğunu ileri sürmüştür.

Değerlerle ilgili pek çok teori geliştirilmiştir. Yoğun bir şekilde Rokeach (1973) ve Kluckhohn (1951)'den etkilenen Schwartz'ın teorisi, istenilen değerleri, değişim amaçlarını, önemdeki değişimi, insanların yaşamındaki ilkelere rehberlik eden yardımları tanımlar. Değerlerin içerik boyutu, değerler arasında birbirlerinden ayrılır ve içerik boyutu aynı zamanda motivasyonel amacın türünü belirtir. Düşünceden kaynaklanan değerlerin içeriğindeki farklı tipolojileri ele alan Schwartz, değerleri bilinçli amaçların içinde, insanın varoluşuyla ilgili üç evrensel gerçeklik şeklinde tasvir eder. Bunlar, biyolojik gereklilikler, sosyal eşgüdüm gereklilikleri ve grupların hayatta kalma ve faal olma talepleridir. Evrensel gereklilikler şeklinde ele alınan değerler, güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik şeklinde 10 ana başlık altında 56 değer olarak ifade edilir (Schwartz, 1996).

İnsanların kendisini anlaması, çevresindeki olanakları tanuması ve doğru kararları vererek özünü gerçekleştirebilmesi için bireye yardım (Kuzgun, 2008:5) yapacak rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinin bu mesleki yeterliliğe ulaşmaları için alanlarıyla ilgili kuramsal bilgilerin yanında çeşitli mesleki değerleri de kazanmaları beklenir.

Kariyer danışmanlığı anlamında meslek değerleri bir mesleğe girme sonucunda o mesleğin getirilerinden elde edilen doyum (ekonomik kazanç, toplumsal saygınlık, sosyal güvence vs) olarak (Pişkin, 2011:59) ifade edilirken, daha geniş bir açıdan bakıldığında eğitimin duyuşsal boyutuyla ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Kuzgun (2003) yeteneği kullanma ve geliştirme, yaratıcılık, ilgileri geliştirme, işlerin çeşitli olması, kazanç, düzenli ve kararlı bir yaşam sürme, sosyal güvence, ilerleme, ün sahibi olma, risk alma, liderlik, bağımsızlık, işbirliği, toplumsal saygınlık ve yarışmayı mesleki değerler olarak ifade etmiştir. Zytowski (akt. Kuzgun, 2003:48)'ye göre meslek değerleri bireye duyuşsal yönelişi (birincil psikolojik ihtiyacı) ile ihtiyaç giderebilecek dışsal obje grupları arasındaki bağlantıyı kuran bir kavramlar takımı olarak ifade edilir.

Alan bilgisine ilişkin konular müfredatta verilmekle birlikte o alana ilişkin duyuşsal hedefler ne yazık ki eğitim sistemimizde tam ve sistematik bir şekilde yer almamaktadır. Örneğin, derslerin içeriğinde öğrencilere pek çok konunun kuramsal olarak verildiği, ancak, duyuşsal hedefler gözden geçirildiğinde, o dersi almış öğrencilerin dersle ilgili duyuşsal hedeflere ulaşım ulaşmadıklarının sistemde yeteri kadar önemsenmediği söylenebilir. Daha somut ifade edildiğinde, (Wiggins, 1977, Akt. Bacanlı, 2005:22) fen bilgisi dersini almış bir öğrencinin, doğayı sevme ve bilimsel yönetime değer verme, sosyal bilgiler dersini almış öğrencinin, demokratik süreçlere değer verme, matematik dersini almış bir öğrencinin ise, sayı problemleri çözmekten hoşlanma, hayatlarında matematiğin rolünü kavramış olmaları beklenir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenimini tamamlamış öğrencilerden de kişisel farkındalık ve anlayış, açık fikirli olma, nesnel olma, güvenilir olma, empati kurabilme, kabuledici olma gibi (Hackney ve Cormier, 2008:13) yeterlilikler beklenir.

Rehber öğretmenlerin yetkinlik, dürüstlük, duyarlılık ve hoşgörü, bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık, toplumsal sorumluluk, mesleki ve bilimsel sorumluluk olarak belirtilen ilkelerin (Yeşilyaprak, 2006) aynı zamanda onların benimsemeleri gereken değerlerden bazıları olması gerektiği ifade edilebilir. Ayrıca, okul danışmanlarının öğrencilerin sosyal-duygusal gelişimlerinde ve çeşitli-çoğulcu inanç ve değerleri hoş karşılayan bir kültür yaratmada etik sorumlulukları vardır (Stloukal ve Wickman, 2011:160).

Ülkemizde öğretmenlerden beklenen değerlere bakıldığında, öğretmenlerden yöneticiler özverili ve hoşgörülü olma, öğretmenler rehberlik yapabilme, öğrenciler iletişim becerisi, veliler ise mesleki nitelikler değerlerini bekledikleri görülür (Çubukçu ve diğerleri, 2012).

Bu araştırmanın temel amacı, Gazi Eğitim Fakültesi rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü öğrencilerinin değer yönelimlerinin ortaya konulması, çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve Eğitim Fakültesindeki diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin değer yönelimleriyle karşılaştırılmasıdır.

Yöntem

Araştırmada betimsel nitelikli tarama modeli ve nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Gazi Eğitim Fakültesi rehberlik ve psikolojik danışmanlık (181 öğrenci), okul öncesi öğretmenliği, zihin engelliler öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, tarih öğretmenliği bölümlerinde farklı sınıflarda öğrenim görmekte olan 290 öğrenci oluşturmaktadır. Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin büyük bir kısmı kadın öğrencilerden oluştuğundan cinsiyet değişkenine ilişkin karşılaştırmalar yapılamamıştır. Yine sosyo-ekonomik düzey açısından çalışma grubu homojen bir yapıda olduğundan sed değişkenine ilişkin karşılaştırmalar yapılamamıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları olarak, Kuşdil ve Kağıtçıbaşı tarafından geliştirilen Schwartz Değerler Listesi, kişisel bilgi ve değer ifade formları kullanılmıştır. Tarama modelinin esas alındığı bu çalışmada nitel ve nicel veri toplama araçları kullanılmıştır.

Öğrencilerin değerlerini belirlemeye yönelik olarak, Schwartz tarafından geliştirilen Shwartz Değerler Ölçeği (SDÖ) kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan cinsiyetlerini, bölümlerini, sınıflarını, anne ve babalarının eğitim durumlarını yazacakları bir anket uygulanmıştır. Anketin son bölümünde ise "Hayata bakış açınızı ve amaçlarınızı belirleyen, kararlarınızı etkileyen, inançlarınızı yansıtan, prensiplerinizi oluşturan 5 tane değerinizi yazın" şeklinde soru sorulmuş, alınan cevaplar değer tercihlerine ve cinsiyetlerine göre analiz edilmiştir.

Schwartz Değerler Ölçeği

Üç sosyal psikoloji uzmanının İngilizce'den Türkçe'ye çevirdiği ölçek 56 değerden oluşmuştur. Deneklere değerler parantez içinde açıklamalarıyla birlikte verilmiş, her birinin kendi hayatlarındaki önemine göre (1 benim için önemli değil), 7 (benim için en üst düzeyde önemli) işaretlemeleri istenmiştir. On alt boyuttan oluşan ölçek, her boyutta yer alan değerlerle birlikte sınıflandırılmıştır (Schwartz, 1992; Bilsky ve Schwartz, 1994; Schwartz 1996).

Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000), tarafından yapılan çalışmada değerlerin güvenilirlik katsayıları .51-77, değer grupları için .77-83 arasında değişmektedir. Katsayılar evrenselcilik .77, iyilikseverlik .76, hazcılık .54, güç .75, başarı .66, uyarılma .70, özyönelim .69, geleneksellik .63, uyma .51, güvenlik .59 olarak ifade edilmiştir. Ana değer grupları için iç tutarlılık analiz sonuçlarında muhafazakarlık grubu .80, yeniliğe açıklık .81, özaşkınlık .81, özgenişletim .84 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin değer eğilim puanları çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Aritmetik ortalama, t testi, tekyönlü ANOVA yöntemleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak .05 seçilmiştir.

Bulgular

Değer Eğilimlerine Ait Bulgular

Sınıf düzeyi farklı olan PDR öğrencilerinin değer eğilimlerinin alt ölçeklerinden elde edilen puanlara göre ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü ANOVA ile incelenmiş ve bulgulara Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Değer Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanların Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Ölçekler	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{x}$	S.S	sd	F	p	Anlamlı Farklılıklar
Güç	1. sınıf	39	23,21	6,29				-
	2. sınıf	60	25,40	4,63	3,	2,56	,057	
	3. sınıf	39	23,77	5,21	173			
	4. sınıf	39	25,79	4,09				
	Toplam	177	24,64	5,13				
Evrensel-cilik	1. sınıf	39	53,79	6,32				
Evrensel-cilik	2. sınıf	60	55,08	5,45	3,	0,43	,729	
	3. sınıf	39	54,18	5,37	172			
	4. sınıf	38	54,18	6,81				
	Toplam	176	54,40	5,92				
	Başarı	1. sınıf	39	28,72	3,39			
Başarı	2. sınıf	61	29,51	3,88	3,	1,65	,179	
	3. sınıf	39	28,92	3,90	175			
	4. sınıf	40	27,65	5,20				
	Toplam	179	28,79	4,15				
	İyilik-severlik	1. sınıf	39	53,67	5,25			
İyilik-severlik	2. sınıf	61	54,54	5,60	3,	,59	,626	
	3. sınıf	39	54,33	4,33	175			
	4. sınıf	40	53,33	4,53				
	Toplam	179	54,03	5,02				
	Hazcılık	1. sınıf	39	10,74	2,81			
Hazcılık	2. sınıf	61	10,69	2,11	3,	1,17	,324	
	3. sınıf	39	10,64	2,23	175			

	4. sınıf	40	11,45	1,96				
	Toplam	179	10,86	2,28				
Gelenek- sellik	1. sınıf	39	32,41	5,53				-
	2. sınıf	61	33,72	4,54	3,	1,53	,209	
	3. sınıf	39	34,13	3,83	175			
	4. sınıf	40	32,35	5,03				
	Toplam	179	33,22	4,77				
Uyarılım	1. sınıf	39	12,92	4,36				
	2. sınıf	60	14,80	3,87	3,	4,76	,003	1-4
	3. sınıf	39	13,26	4,47	174			3-4
	4. sınıf	40	15,88	3,37				
	Toplam	178	14,29	4,14				
Uyma	1. sınıf	39	24,87	2,56				-
	2. sınıf	61	24,51	3,03	3,	,99	,398	
	3. sınıf	39	24,23	2,79	175			
	4. sınıf	40	23,83	2,76				
	Toplam	179	24,37	2,82				
Özyöne- lim	1. sınıf	39	36,13	3,58				-
	2. sınıf	61	36,44	4,10	3,	1,27	,285	
	3. sınıf	38	34,74	4,89	174			
	4. sınıf	40	35,93	4,73				
	Toplam	178	35,89	4,33				
Güvenlik	1. sınıf	39	42,92	4,14				-
	2. sınıf	60	44,32	3,71	3,	1,25	,295	
	3. sınıf	39	43,23	4,27	174			
	4. sınıf	40	43,93	3,55				
	Toplam	178	43,69	3,91				

Tablo 1 incelendiğinde, PDR öğrencilerinin sınıf düzeyine göre değer eğilimlerinin yalnızca uyarılım alt ölçeğinden elde edilen puanlara göre ortalamalarının .01 düzeyinde anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, 1. sınıf ($\bar{X}= 12,92$) ve 3. sınıf öğrencilerinin ($\bar{X}= 13,26$) uyarılım eğilimlerinin, 4. sınıf öğrencilerinin uyarılım eğilimlerinden ($\bar{X}= 15,88$) daha düşük olduğu belirlenmiştir, $F(3, 174)=4,76$, $p<.01$. Diğer alt ölçeklerde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

PDR öğrencisi olan ve olmayan öğrencilerin değer eğilimlerinin alt ölçeklerinden elde edilen puanlara göre ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiş ve bulgulara Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Değer Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanların PDR Öğrencisi Olup Olmama Göre T-Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Bölüm	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p																																																																																																								
Güç	Diğer	291	26,61	5,01	466	4,08	,000																																																																																																								
	PDR	177	24,64	5,13				Evrensel-cilik	Diğer	290	55,87	6,77	464	2,37	,018	PDR	176	54,40	5,92	Başarı	Diğer	290	30,11	3,96	467	3,45	,001	PDR	179	28,79	4,15	İyilik-severlik	Diğer	290	53,91	5,79	467	,23	,819	PDR	179	54,03	5,02	Hazcılık	Diğer	290	11,13	2,31	467	1,25	,210	PDR	179	10,86	2,28	Gelenek-sellik	Diğer	290	33,92	4,79	467	1,56	,121	PDR	179	33,22	4,77	Uyarılım	Diğer	291	15,81	3,58	467	4,21	,000	PDR	178	14,29	4,14	Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971	PDR	179	24,37	2,82	Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353
Evrensel-cilik	Diğer	290	55,87	6,77	464	2,37	,018																																																																																																								
	PDR	176	54,40	5,92				Başarı	Diğer	290	30,11	3,96	467	3,45	,001	PDR	179	28,79	4,15	İyilik-severlik	Diğer	290	53,91	5,79	467	,23	,819	PDR	179	54,03	5,02	Hazcılık	Diğer	290	11,13	2,31	467	1,25	,210	PDR	179	10,86	2,28	Gelenek-sellik	Diğer	290	33,92	4,79	467	1,56	,121	PDR	179	33,22	4,77	Uyarılım	Diğer	291	15,81	3,58	467	4,21	,000	PDR	178	14,29	4,14	Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971	PDR	179	24,37	2,82	Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91								
Başarı	Diğer	290	30,11	3,96	467	3,45	,001																																																																																																								
	PDR	179	28,79	4,15				İyilik-severlik	Diğer	290	53,91	5,79	467	,23	,819	PDR	179	54,03	5,02	Hazcılık	Diğer	290	11,13	2,31	467	1,25	,210	PDR	179	10,86	2,28	Gelenek-sellik	Diğer	290	33,92	4,79	467	1,56	,121	PDR	179	33,22	4,77	Uyarılım	Diğer	291	15,81	3,58	467	4,21	,000	PDR	178	14,29	4,14	Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971	PDR	179	24,37	2,82	Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91																				
İyilik-severlik	Diğer	290	53,91	5,79	467	,23	,819																																																																																																								
	PDR	179	54,03	5,02				Hazcılık	Diğer	290	11,13	2,31	467	1,25	,210	PDR	179	10,86	2,28	Gelenek-sellik	Diğer	290	33,92	4,79	467	1,56	,121	PDR	179	33,22	4,77	Uyarılım	Diğer	291	15,81	3,58	467	4,21	,000	PDR	178	14,29	4,14	Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971	PDR	179	24,37	2,82	Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91																																
Hazcılık	Diğer	290	11,13	2,31	467	1,25	,210																																																																																																								
	PDR	179	10,86	2,28				Gelenek-sellik	Diğer	290	33,92	4,79	467	1,56	,121	PDR	179	33,22	4,77	Uyarılım	Diğer	291	15,81	3,58	467	4,21	,000	PDR	178	14,29	4,14	Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971	PDR	179	24,37	2,82	Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91																																												
Gelenek-sellik	Diğer	290	33,92	4,79	467	1,56	,121																																																																																																								
	PDR	179	33,22	4,77				Uyarılım	Diğer	291	15,81	3,58	467	4,21	,000	PDR	178	14,29	4,14	Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971	PDR	179	24,37	2,82	Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91																																																								
Uyarılım	Diğer	291	15,81	3,58	467	4,21	,000																																																																																																								
	PDR	178	14,29	4,14				Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971	PDR	179	24,37	2,82	Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91																																																																				
Uyma	Diğer	291	24,38	3,17	468	,04	,971																																																																																																								
	PDR	179	24,37	2,82				Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000	PDR	178	35,89	4,33	Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91																																																																																
Özyöne-lim	Diğer	289	37,38	3,99	465	3,79	,000																																																																																																								
	PDR	178	35,89	4,33				Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353	PDR	178	43,69	3,91																																																																																												
Güvenlik	Diğer	290	44,08	4,68	466	,931	,353																																																																																																								
	PDR	178	43,69	3,91																																																																																																											

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin PDR öğrencisi olma ve olmama durumuna göre değer eğilimlerinin güç, başarı, uyarılım ve özyönelim alt ölçeklerinden elde edilen puanlara göre ortalamalarının .01 düzeyinde anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, diğer bölüm öğrencilerinin

güç eğilimlerinin ($\bar{X} = 26,61$), PDR öğrencilerinin güç eğilimlerinden ($\bar{X} = 24,64$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir, $t(466)=4,08$, $p<.01$. Diğer bölüm öğrencilerinin başarı eğilimlerinin ($\bar{X} = 30,11$), PDR öğrencilerinin başarı eğilimlerinden ($\bar{X} = 28,79$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir, $t(466)=3,45$, $p<.01$. Diğer bölüm öğrencilerinin uyarılım eğilimlerinin ($\bar{X} = 15,81$), PDR öğrencilerinin uyarılım eğilimlerinden ($\bar{X} = 14,29$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir, $t(467)=4,21$, $p<.01$. Diğer bölüm öğrencilerinin özyönelim eğilimlerinin ($\bar{X} = 37,38$), PDR öğrencilerinin özyönelim eğilimlerinden ($\bar{X} = 35,89$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir, $t(465)=3,79$, $p<.01$. Ayrıca, öğrencilerin PDR öğrencisi olma ve olmama durumuna göre değer eğilimlerinin evrenselcilik alt ölçeğinden elde edilen puanlara göre ortalamalarının .05 düzeyinde anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Diğer bölüm öğrencilerinin evrenselcilik eğilimlerinin ($\bar{X} = 55,87$), PDR öğrencilerinin evrenselcilik eğilimlerinden ($\bar{X} = 54,40$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir, $t(464)=2,37$, $p<.05$.

Öğrencilerin 56 değer arasındaki en düşük ve en yüksek değerleri aritmetik ortalama ve sapmalarla incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3’de belirtilmiştir.

Tablo 3: PDR Öğrencilerinin En Yüksek ve En Düşük Değer Eğilimleri

Değerler	En Düşük 8 Değer		En Yüksek 8 Değer		
	$\bar{X}$	SS	Değerler	$\bar{X}$	SS
Bana düşen hayatı kabullenmek	3.90	1.92	Dürüst olmak	6.67	0.76
Zengin olmak	4.47	1.54	Ana baba ve yaşlılara değer vermek	6.66	0.77
İnsanlar tarafından benimsenmek	4.73	1.66	Sağlıklı olmak	6.61	0.87
Otorite sahibi olmak	4.81	1.68	Dünya işlerinden el ayak çekmek	6.57	0,85
Değişken bir hayat	4.96	1.67	Gerçek arkadaşlık	6.57	0.85
Zevk	4.97	1.45	Ulusal güvenlik	6.55	1.02
Heyecanlı bir yaşantı	5.04	1.53	Anlamlı hayat	6.54	1.02
Hırslı olmak	5.13	1.59	İç uyum	6.52	0.98
			Sorumluluk sahibi olmak	6.52	0.89

Tablo 3 incelendiğinde, “bana düşen hayatı kabullenmek” ($\bar{X} = 3,90$), “zengin olmak” ($\bar{X} = 4,47$) ve “insanlar tarafından benimsenmek” ($\bar{X} = 4,74$) değerlerinin en düşük ortalamaya sahip değerler arasında olduğu; “anababa ve yaşlılara değer

vermek" ($\bar{X} = 6,66$), "dürüst olmak" ($\bar{X} = 6,67$) ve "sağlıklı olmak" ($\bar{X} = 6,76$) değerlerinin ise en yüksek ortalamaya sahip değerler olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4: PDR öğrencilerin kendi ifadelerine göre ilk beş tercihlerindeki değer eğilimleri

Kategoriler – Değer ifadeleri	1.Sıra <i>f</i>	2.Sıra <i>f</i>	3.Sıra <i>f</i>	4.Sıra <i>f</i>	5.Sıra <i>f</i>
Eşitlik-adalet N=160	29	29	41	30	31
Sevgi N=137	41	48	17	18	13
Dürüstlük N=107	40	12	11	23	21
Saygı N=88	17	21	18	24	8
Güven N=44	14	7	6	7	10
Din ve ahlaki değerler N=39	13	6	8	7	5
Hoşgörü N=32	3	7	8	7	7
Cesaret N=29	2	4	8	7	8
Kişisel özellikler (empati, alçakgönüllülük, vs.) N=26	2	5	5	3	11
Özgürlük N=20	3	4	4	5	4
Bağlılık N=19	5	4	5	1	4
Huzur N=18	3	1	4	6	4

Sorumluluk N=11	2	1	3	-	4
Başarı N=11	1	2	1	5	2
Dostluk N=10	-	1	2	3	4
Mutluluk N=10	-	1	3	5	1

Öğrencilerin değerlerini ortaya koymaya yönelik sorulan açık uçlu sorunun cevabı tablo şeklinde düzenlendiğinde, öğrencilerin sırasıyla; eşitlik (160), sevgi (137), dürüstlük (107), saygı (88), güven (44), dini ve ahlaki değerler (39), hoşgörü (32), cesaret (29), kişisel özellikler (26), özgürlük (20), bağlılık (20), huzur (18), sorumluluk (11), başarı (11), dostluk (10), mutluluk (10) değerlerini seçtikleri ifade edilebilir.

Yorumlar

Öğrencilerin sınıf düzeyleri ve değer eğilimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin uyarılım eğilimlerinin 4. sınıf öğrencilerinin uyarılım eğilimlerinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda 4. sınıf öğrencilerinin heyecanlı bir yaşantı, cesur olmak ve değişken bir hayat eğilimleri 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin bu konudaki eğilimlerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. 4. sınıf öğrencilerinin eğitimlerinin son aşamalarında oldukları göz önüne alındığında bu bulgunun yetişkin hayatına atılma (iş bulma, ekonomik bağımsızlık kazanma vs) süreçlerinde olmalarından kaynaklı bulgular olduğu söylenebilir. Bu konuda, Thomson (1966), 1. ve 4. sınıf üniversite öğrencilerinin mesleki değer ve mesleki tercihlerinde küçük farklılıklar olduğunu vurgular.

PDR öğrencilerinin 56 değer arasındaki en fazla ve en az tercih ettikleri 8 değere bakıldığında, en fazla tercih edilen 8 değer; dürüst olmak, anababa ve yaşlılara saygı, sağlıklı olmak, dünyevi işlerden el ayak çekmek, gerçek arkadaşlık, ulusal güvenlik, anlamlı hayat, iç uyum, sorumluluk sahibi olmak'tır. PDR öğrencilerinin meslekleriyle ilişkilendirilmesi anlamında, sorumluluk sahibi olma, iç uyum, anlamlı bir hayat, başkalarına değer verme değerlerini ilk 8 değer içinde ifade etmeleri mesleki değer gelişim süreçleri anlamında olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Çünkü ifade edilen değerler mesleki uygulamalarında en fazla başvuracakları değer eğilimleri arasındadır ve PDR öğrencilerinin bu değeri ifade etmeleri çok önemlidir. Danışma sürecine bakıldığında, terapötik amaçların oluşturulması ayrılmaz bir biçimde değerlerle ilişkilidir. Danışan ve psikolojik danışman, ikisi beraber, psikolojik danışma ilişkisinden ne elde etmeyi umduklarını, değerlerinin birbiriyle çelişir durumda olup olmadığını belirlemelidirler. Psikolojik danışmanın bu süreçteki rolü, danışanı kendi değerlerine uyma konusunda zorlamak yerine, danışanın sahip

olduğu dünya görüşü ve değerlerine saygı göstermesi, onu anlamasıdır (Corey, 2005:28).

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda, iç uyum değerleri sıralaması Aydın (2005)'in çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Güvenlik değeri Yıldız, Taşkiran ve Çiçek (2011)'in çalışmalarında da en fazla tercih edilen değerler arasındadır. Alınacak ve Yılmaz (2008), en fazla iyilikseverlik ve evrenselcilik değerlerinin tercih edildiğini ifade etmektedirler.

En az tercih edilen 8 değer ise sırasıyla; bana düşen hayatı kabullenmek, zengin olmak, insanlar tarafından benimsenmek, otorite sahibi olmak, değişken bir hayat, zevk, heyecanlı bir yaşantı, hırslı olmak'tır. En az tercih edilen zevk, heyecanlı bir hayat, hırslı olmak değerleri Aydın (2005)'in çalışmasında da benzer sıralamada ifade edilmiştir. En yüksek değerler arasındaki ulusal güvenlik, aileye değer vermek, sağlıklı olmak, gerçek arkadaşlık olması Aktepe ve Yel (2009)'in çalışmalarıyla benzer olmakla birlikte dünya işlerinde el ayak çekme onların çalışmasında en az tercih edilen değerler arasındadır. Diğer en az tercih edilen değerlerden bana düşen hayatı kabullenmek, zengin olmak, otorite sahibi olmak, hırslı olmak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak, bağlı olmak ve zevk değerleri Aktepe ve Yel (2009)'un çalışmalarında da benzer sıralamadır. En fazla tercih edilen değerlerden iç huzur, anlamlı bir yaşam değerleri, en az tercih edilen değerlerden otorite sahibi olmak, zengin olmak, güç sahibi olmak, heyecanlı bir yaşam ve zevk değerleri Bacanlı (2002)'nin çalışmasında da benzer sıralamada ifade edilmiştir.

PDR öğrencisi olma ve olmama durumuna göre değer eğilimlerinin güç (zengin olmak, otorite sahibi olmak, toplumdaki görünümünü korumak, insanlar tarafından benimsenmek, sosyal güç sahibi olmak), başarı (hırslı olmak, zeki olmak, başarılı olmak, sözü geçin biri olmak, yetkin olmak), uyarılım (heyecanlı bir yaşantı, değişken bir hayat, cesur olmak), özyönelim (kendine saygısı olmak, özgür olmak, bağımsız olmak, meraklı olmak, amaçlarını seçebilmek, yaratıcı olmak), evrenselcilik (eşitlik, iç uyum, barış içinde bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, erdemli olmak, güzel bir dünya istemek, toplumsal adalet, açık fikirli olmak, çevreyi korumak) alt ölçeklerinde farklılaştığı ve bu eğilimlerin PDR öğrencisi olmayanlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bacanlı (2005) psikolojik danışman adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşık olduğunu grup rehberliğinin bu uyumun derecesini artırdığını ve en yüksek bağdaşım derecesinin 4. sınıfta olduğunu ifade ettiği çalışmasında öğrencilerin mesleklerinin rol beklentilerinin gerektirdiği özellikler ile benlik kavramları arasında uyum olduğunu vurgulamıştır. Bu sonuç çalışmayı desteklememektedir. PDR öğrencilerinde bu değerlerin diğer öğrencilerden daha geride çıkmasının sebepleri sonraki araştırmalarda incelenmesi gereken konulardan birisi olarak değerlendirilebilir.

Öğrenciler değerlerini kendileri ifade ettiklerinde sırasıyla: adalet-eşitlik, sevgi, dürüstlük, saygı, güven, dini ve ahlaki değerler, hoşgörü cesaret, kişisel özellikler, özgürlük, bağlılık, huzur, sorumluluk, başarı, dostluk ve mutluluk değerlerini tercih etmişlerdir. En çok tercih edilen değer adalet, dürüstlük ve eşitlik olması Aktepe ve Yel (2009)'in üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Özkul (2007), çalışmasında da eşitlik en çok tercih edilen değerler arasında yer almaktadır.

Öğrencilerin kendi ifadelerinde belirttikleri değerlere bakıldığında psikolojik danışman-rehber öğretmen adayı olarak pek çok değere sahip oldukları söylenebilir. Egan (1975:61), rehber öğretmen-psikolojik danışmanın yardım etme ve iletişim şekli bakımından geribildirim verme sürecinde oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Gordon (1955, Akt. Voltan Acar, 2009:62)'a göre danışmada liderlerin üyelere saygı duyması onlara güvenmesi, onların amaçlarına ulaşacaklarına inanması gerekmektedir. Gençdoğan (2005) ise psikolojik danışman-rehber öğretmenler insanları sevmiyorsa ve ne olurlarsa olsunlar saygı duymakta zorlanıyorsa bu mesleği yapmamaları hem onlar hem danışanlar için daha iyi olacağını belirtmektedir. Diğer bir açıdan kişiliğiyle ve toplumla uyumlu değerlerin edinilmesi ruh sağlığı açısından da koruyucu faktörlerden birisi olarak ifade edilebilir (Akbaba, 2004).

Değerlerin oluşumunun öğrenme süreciyle birlikte gerçekleştiği göz önüne alındığında, öğrencilerin üniversite eğitiminden önceki okul ve aile süreçlerinde değerleri kazanarak gelmeleri beklenir. Uçar (2009) bu doğrultuda (ortaöğretim sürecinde) öğretmenlerin değerlerle ilgili öğrenci kazanımlarını yetersiz bulduklarını, programlarda daha çok yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca üniversite eğitiminde öğrencilere mesleki alandaki akademik yeterliliklerin yanında gerek mesleğin gerektirdiği gerekse kişisel yeterlilikleri açısından değerlerin kazandırılması önemli hususlardan birisi olarak belirtilebilir.

Hayata bakış açısını ve amaçları belirleyen değerlerin öğrencilerin yaşantılarının pek çok süreçlerinde etkili olduğu görülmektedir. Yılmaz ve Dilmaç (2011), insani değerler düzeyi arttıkça iş doyumunun arttığını, Alnıaçık ve Yılmaz (2008), evrenselcilik ve iyilikseverlik değer tipine verilen önemle çevreye duyarlı olma arasında pozitif korelasyon olduğunu, Dilmaç, Ertekin ve Yazıcı (2009), öğrenme stilleri ile değerler arasında ilişki olduğunu, Yılmaz, Taşkiran ve Çiçek (2011), bireysel değerler arttıkça girişimcilik eğiliminin de arttığını belirtmektedirler.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, PDR öğrencilerinin kendi ifadelerinde belirttikleri değerlere bakıldığında psikolojik danışman-rehber öğretmen olarak mesleklerinin gerektirdiği pek çok değere sahip oldukları, ancak uygulanan ölçekle diğer bölüm öğrencileriyle yapılan karşılaştırmalarda PDR öğrencilerin diğer bölümlerde öğrenim görmekte olan öğrencilere göre hayatlarını yönlendirmesi beklenen değerlerin bazılarında yetersizlikler olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AKBABA, S. (2004). Psikolojik Sağlığı Koruyucu Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara: Pegem.
- AKALIN, Ş. H. ve diğerleri. (2005). *Türkçe Sözlük*, No:549, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
- AKTEPE, V. ve YEL, S. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- ALNIAÇIK, Ü. ve YILMAZ., C. (2008). Değer Yargıları ve Tüketimde Çevreci Eğilimler, 13. *Ulusal Pazarlama Kongresi*, Çukurova Üniversitesi, 359-372.
- AYDIN, A. (2005). *Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Öğrencilerinin Değer Hiyerarşileri ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Hiyerarşilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDIN, M., Z. (2006). *Ailede Çocuğun Ahlâk Eğitimi*, Ankara:Nobel Yayıncılık.
- BACANLI, F.(2005). Psikolojik Danışman Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşımın İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 590-616.
- BACANLI, H. (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*, Ankara:Nobel Yayıncılık.
- BACANLI, H. (2005). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- BİLSKY, W. ve Schwartz, S. (1994). Values and Personality, *European Journal of Personality*, 8, 163-181.
- BOLAY, S. H. (2007),Aşkın Değerler Buhranı, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (26-28 Kasım 2004) Kitabı*, 55-69, İstanbul: Dem Yayıncılık.
- COREY, G. (2005). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*, Ankara: Mentis Yayıncılık.
- ÇUBUKÇU, Z., EKER ÖZENBAŞ, D., ÇETİNTAŞ, N., SATI, D., YAZLIK ŞEKER, Ü. (2012), Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Gözünde Öğretmenin Sahip Olması Gereken Değerler, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2, 1, 25-37.
- DİLMAÇ, B., ERTEKİN, E. ve YAZICI E. (2009). Değer Tercihleri ile Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 27-47.
- DÖNMEZER, S. (1984). *Sosyoloji*, Ankara:Savaş Yayınları.
- EGAN, G. *Yardım Becerileri Alıştırmaları*. (1975). (Çev. Füsün Akkoyun), Brooks-Cole Publishing Company, Monterey, California.

- FİDAN, N. ve ERDEN, M. (1992). *Eğitime Giriş*, Ankara: Feryal Matbaacılık.
- FROUZANFAR, M. H., MEİMAR, S., TAGİPOUR, F. (2012). The Role of Reference Groups on Student's Cultural Values, *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, January Vol.3, No. 9, 183-193.
- GENÇDOĞAN, B. (2005). *Psikoterapi Pratiği*, Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- GÜNGÖR, E. (1998), *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul:Ötüken Yayıncılık.
- HACKNEY, H. ve CORMIER, S. (2008). *Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı*, Ankara: Mentis Yayınları
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*, İstanbul:Evrin Yayıncılık.
- KÖKNEL, Ö. (2007). *Çatışan Değerlerimiz*, İstanbul:Altın Kitaplar.
- KUŞDİL, M.E. ve KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- KUZGUN, Y. (2003). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığın Giriş*, Ankara:Nobel Yayıncılık
- KUZGUN, Y. (2008). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KUZGUN, Y. (2009). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- MONTAGU, A. (2005). *Çocuklarımıza Ahlaki Değerleri Nasıl Kazandırabilirsiniz?*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MYRY, L. (2008). The Diversity of Value Meanings Among University Students, *Scandinavian Journal of Educational Research*, Vol. 52, No.6, December, 549-564.
- ÖZKUL, A. S. (2007). *Yaşam ve Çalışma Değerlerini Etkileyen Faktörler*, S.D.Ü. Öğrencileri Üzerine bir Çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PIŞKIN, M. (2011). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı* (Ed. Binnur Yeşilyaprak), Ankara: Pegem.
- SCHWARTZ, S. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries, *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- SCHWARTZ, S. (1996). The Psychology of Values, *The Ontario Symposium*, 8, 119-144.
- STLOUKAL, M. ve WICKMAN, A. S. (2011). School Counseling Programs as Spiritual and Religious Safe Zones, *Counseling and Values*, 55, 157-170.
- THOMPSON, O. E. (1966). Occupational Values of High School Students, *Journal of Counseling & Development*, 44(8), 850-853.

- UÇAR, S. *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- VOLTAN ACAR, N. (2009). *Grupla Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri*, 7. Baskı, Ankara: Nobel.
- YEŞİLYAPRAK, B. (2006). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Çalışanlar İçin Etik Kurallar*, Ankara:Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- YILMAZ, E. ve DİLMAÇ, B. (2011). An Investigation of Teachers Values and Job Satisfaction, *Elementary Education Online*, 10(1), 302-310.
- YILDIZ, S., TAŞKIRAN, E. ve ÇİÇEK, M. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki: Kafkas Üniversitesi'nde bir Araştırma, *10. Ulusal İşletmecilik Kongresi*, 5-7 Mayıs, İzmir, 48-54.